

prof. dr hab. Henryk WNOROWSKI

Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: h.wnorowski@uwb.edu.pl
ORCID: 0000-0002-8038-2883

DOI: 10.15290/oes.2024.02.116.07

PERSPEKTYWY PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH WIDZIANE OCZAMI PRZEDSIĘBIORCÓW¹

Streszczenie

Cel – Celem niniejszego artykułu jest prezentacja obrazu polskich przedsiębiorstw niefinansowych w roku 2023 na tle lat wcześniejszych, zaprezentowanego przez samych przedsiębiorców w ankietach wypełnianych na potrzeby tzw. szybkiego monitoringu Narodowego Banku Polskiego. Autor opracowania wyznaczył sobie zadanie wyboru, interpretacji i skomentowania wybranych mierników i czynników aktywności biznesowej oraz charakterystyk składających się na obraz aktywności mikroekonomicznej w Polsce w roku 2023.

Metoda badań – W artykule wykorzystano krytyczną analizę literatury przedmiotu, analizę historyczną oraz analizę porównawczą funkcjonujących w Polsce przedsiębiorstw niefinansowych.

Wnioski – Zarówno prognozy gospodarcze, formułowane jeszcze przed rozpoczęciem roku 2023, jak i wyniki oraz oceny cząstkowe w trakcie trwania tego roku sugerowały, iż będzie to bardzo trudny, być może nawet kryzysowy czas dla aktywności gospodarczej na poziomie mikroekonomicznym w Polsce, a także w większości innych krajów. Twarde dane nie są jeszcze znane, jednak przeprowadzone badanie pozwala stwierdzić, iż sektor przedsiębiorstw w naszym kraju całkiem dobrze poradził sobie z zewnętrznymi szokami podażowymi, wygenerowanymi głównie przez wojnę w Ukrainie. Polskie przedsiębiorstwa uniknęły recesji w ich przypadku i faktycznie ziścił się scenariusz tzw. miękkiego lądowania.

Oryginalność/wartość/implikacje/rekomendacje – Główne atuty niniejszego artykułu tkwią w aktualności poruszanej problematyki oraz względnej wszechstronności nakreślonego obrazu polskich przedsiębiorstw w roku 2023. Wreszcie istotną kwestią jest pokazanie zależności pomiędzy tym, co dzieje się na poziomie mikroekonomicznym, a pomyślnością sfery makroekonomicznej.

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwo, zdolności produkcyjne, rentowność, zapasy, inwestycje, prognozy popytu

¹ Artykuł finansowany ze środków Wydziału Ekonomii i Finansów Uniwersytetu w Białymstoku. Artykuł wpłynął 30.01.2024, zaakceptowano 23.04.2024.

NON-FINANCIAL ENTERPRISES IN 2023 SEEN THROUGH THE EYES OF ENTREPRENEURS

Summary

Purpose – The aim of this article is to present Polish non-financial enterprises in 2023 against the background of previous years, as seen by the entrepreneurs themselves in surveys completed for the purposes of rapid monitoring of the National Bank of Poland. The author of the study has set himself the task of selecting, interpreting and commenting on selected measures and factors of business activity, as well as the characteristics that make up the landscape of microeconomic activity in Poland in 2023.

Research method – The article uses a critical analysis of subject literature, historical analysis, and a comparative analysis of non-financial enterprises operating in Poland.

Results – Both the economic forecasts formulated before the start of 2023, as well as the results and partial assessments made during this year, suggested that it would be very difficult, perhaps even crisis-like, for economic activity at the microeconomic level in Poland, as well as in most other countries. Hard data is not yet available, but the survey shows that the corporate sector in Our Country has coped quite well with external supply shocks generated mainly by the war in Ukraine. Polish companies avoided recession and the so-called soft landing scenario came true.

Originality/value/implications/recommendations – The main advantages of this article lie in the topicality of the issues discussed and the relative comprehensiveness of the picture of Polish enterprises in 2023. Finally, an important issue is showing the relationship between what is happening at the microeconomic level and the prosperity of the macroeconomic sphere.

Keywords: enterprise, production capacity, profitability, inventory, investment, demand forecast

JEL classification: D22, D24

1. Wstęp

Wnikliwa obserwacja zachodzących globalnych procesów gospodarczych upoważnia do opinii, iż każde czasy mają swoje wyzwania, różnie postrzegane przez współczesnych. Nie brakuje opinii, iż w dzisiejszych czasach nagromadziła się ekstremalna liczba zagrożeń [Sopińska, 2022, s. 4]. Wydaje się, że po doświadczeniu pandemii COVID-19 oraz po rosyjskiej agresji na Ukrainę mamy rosnącą świadomość, iż paleta zagrożeń rośnie [Góralczyk, 2023, s. 44]. Rzecz jasna, trzeba

sobie z nimi radzić, stąd w sposób naturalny rodzi się pytanie: Jak z konfrontacji z tymi właśnie wyzwaniem wychodzi polska gospodarka, a w szczególności jak radzą sobie polskie przedsiębiorstwa?

Patrząc z dłuższej perspektywy, możemy stwierdzić, iż trwa bardzo dobry okres rozwoju gospodarczego Polski. Od początku transformacji ustrojowej, tj. przez ponad trzy dekady, byliśmy jednym z liderów wzrostu gospodarczego w Unii Europejskiej, 6,5-krotnie zwiększając PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej w cenach bieżących (wg MFV z około 6,7 tys. w 1990 r. do blisko 43,5 tys. międzynarodowych dolarów w 2022 r.). Obecnie według tego wskaźnika jesteśmy już bogatsi od Portugalii i zbliżamy się do poziomu Hiszpanii. Odporność naszej gospodarki na kryzysy była widoczna zarówno w okresie pandemii COVID-19, jak i turbulencji, które wstrząsnęły światową gospodarką po upadku Banku Lehman Brothers w roku 2008 [Górka, 2023, s. 8].

Wydaje się, że jednym z najistotniejszych czynników tej swoistej odporności polskiej gospodarki jest przedsiębiorczość Polaków, materializująca się w skutecznym funkcjonowaniu przedsiębiorstw [Wnorowski, 2011, s. 28]. Ulokowanie tej odpowiedzi właśnie na poziomie mikroekonomicznym, wokół przedsiębiorstw jest jak najbardziej właściwe. Przedsiębiorczość i innowacje to kluczowe czynniki rozwoju i konkurencyjności przedsiębiorstwa, a to z kolei ma dalej bezpośrednie przełożenie na rozwój na poziomie makroekonomicznym, a w konsekwencji na dobrobyt ogólnonarodowy, który tak naprawdę jest najważniejszym celem [Wnorowski, Niklińska, 2020, s. 9].

Na temat znaczenia przedsiębiorstw w gospodarce sformułowano wiele hipotez [Noga, 2009, s. 121], w których bardzo często eksponowany jest ich udział w procesie tworzenia wartości. Łańcuch wartości oznacza drogę od pozyskania surowca do dostarczenia gotowego produktu końcowemu nabywcy, gdzie na każdym etapie produkt zyskuje na wartości [Podstawy nauki o przedsiębiorstwie, 2003, s. 28]. Rewolucja informatyczna i internetowa lat 90. XX wieku wywołała zainteresowanie możliwościami tworzenia nowych dziedzin biznesu i pokazała, że wbrew powszechnym stereotypom można zaferować klientom produkty i usługi o zupełnie innym charakterze niż dotychczas istniejące – czego przykładem jest Microsoft. Równocześnie otworzyła się droga do reorganizacji obecnie stosowanych procesów biznesowych w celu sformułowania nowych łańcuchów wartości, zapewniających szybszą dostawę lepszych i tańszych produktów [Mellor i inni, 2011, s. 38–39]. To jest właśnie grunt dla przedsiębiorczości i innowacji.

Uwzględniając powyższe tezy i stanowiska, cel niniejszego opracowania określono jako opisanie sytuacji sektora przedsiębiorstw niefinansowych w roku 2023 z licznymi odniesieniami do lat minionych. Dla potrzeb tego opisu dokonano wy-

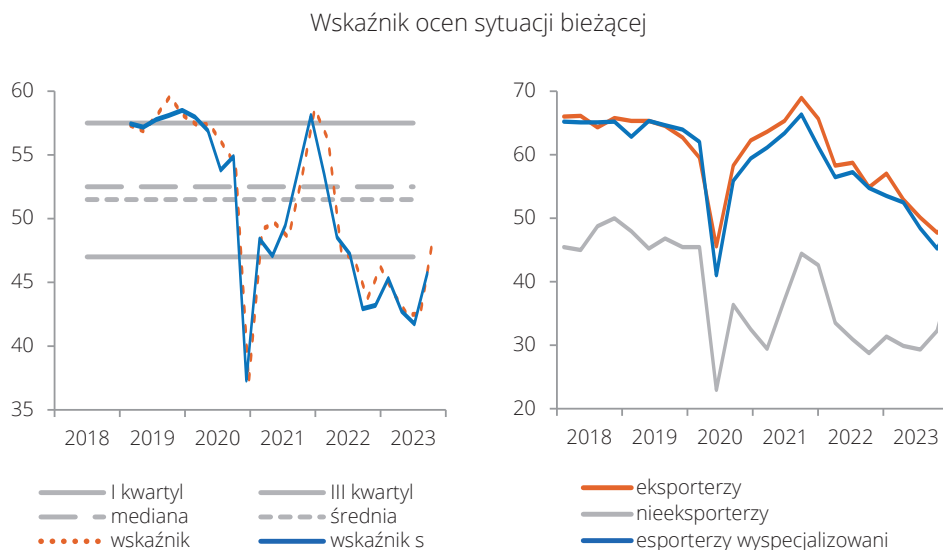
boru istotnych wskaźników i charakterystyk pochodzących z ankiety Narodowego Banku Polskiego. Na pytania ankietowe odpowiadali sami przedsiębiorcy, zatem stworzony obraz jest subiektywny. Niezależnie od tego, zdaniem autora, realizacja założonego celu jest ważna i potrzebna, gdyż jej walory poznawcze są aktualne i znaczące. Przedsiębiorstwa różnią się, rzecz jasna, pod względem odporności na kryzysy, a poszukiwanie nowych, alternatywnych rozwiązań dla wzrostu oraz uczenia się nowego rynku pozwala im wychodzić z kryzysu wzmocnionym [Grabowska, Otoła, 2022]. Hipotezą główną niniejszego opracowania uczyniono stwierdzenie, iż sektor przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w 2023 dobrze radził sobie z większością wyzwań mających źródła w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym.

W procesie realizacji założonego celu oraz weryfikacji sformułowanej hipotezy wykorzystano publikację Narodowego Banku Polskiego – Szybki Monitoring NBP [*Szybki Monitoring NBP*, 2024]. Opracowanie to opiera się głównie na dwóch źródłach danych: ankiecie Szybki monitoring NBP (SM) oraz sprawozdaniach o przychodach, kosztach i wyniku finansowym, a także nakładach na środki trwałe (wyniki finansowe, dane GUS). Badania SM prowadzone są nieprzerwanie od końca 1997 r. Badanie, które wykorzystano w niniejszym opracowaniu, odbyło się w grudniu 2023, jest więc bardzo aktualne. Wzięło w nim udział około 2,5 tys. podmiotów wybranych z terenu całego kraju. Były to przedsiębiorstwa z sektora niefinansowego, reprezentujące wszystkie sekcje PKD poza rolnictwem, leśnictwem i rybołówstwem, oba sektory własności, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.

2. Ogólna sytuacja ekonomiczna ankietowanych przedsiębiorstw

W świetle wyników SM NBP sytuacja w sektorze przedsiębiorstw zaczęła się poprawiać pod koniec 2023 roku (patrz rysunek 1). Pokazany tam wskaźnik ocen powstał jako prezentacja odpowiedzi na pytanie, jak przedsiębiorstwa oceniają swoją sytuację ekonomiczną, pomijając typowe dla tego okresu wahania sezonowe. Respondenci mogli wybierać pięć odpowiedzi, w skali od bardzo dobrej do złej. W całym 2023 r. wskaźnik ocen bieżącej sytuacji ekonomicznej kształtował się wyraźnie poniżej przeciętnej historycznej, ale pod koniec roku znacząco się poprawił. W IV kw. wskaźnik wyniósł 48,3 pkt. proc. wobec 42,1 w poprzednim kw. i 45,8 w IV kw. 2022, mediana wskaźnika: 52,3 pkt. proc. Wydaje się, że takie właśnie ukształtowanie się charakteryzowanych wskaźników można potraktować jako zwiastun zapowiadanego w 2024 r. ożywienia [por. *Otoczenie współczesnych organizacji...*, 2023, s. 7–12].

RYSUNEK 1

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

Badania pokazują, że główną barierą rozwoju przedsiębiorstw pozostawały ciągle jeszcze wysokie i rosnące ceny surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji. W IV kw. 2023 odsetek przedsiębiorstw zgłaszających tę barierę wyniósł 14,4%, zaś na początku 2023 – 20,6%. Na drugim miejscu wśród barier wskazywano wysokie koszty pracy – w IV kw. 11,4%, zaś na początku roku – 8,6%. Należy zauważyć, iż odsetek wskazujących barierę w postaci rosnących cen na przestrzeni roku zmniejszył się, natomiast tych, którzy wskazywali barierę w postaci rosnących kosztów pracy – wzrósł.

W 2023 r. wskaźnik ocen bieżącej sytuacji ekonomicznej w grupie eksporterów pogorszył się w porównaniu do 2022 r. – w IV kw. 2023 wskaźnik wyniósł 51,3 pkt. proc. wobec 58 pkt. proc. rok wcześniej. Nieeksporterzy zaś oceniali swoją sytuację w 2023 r. nieznacznie lepiej niż rok wcześniej, ale wyraźną poprawę kondycji tych firm zaobserwowano dopiero w grudniu 2023 r. – w IV kw. 2023 wskaźnik wyniósł 44 pkt. proc. wobec 33,1 pkt. proc. w IV kw. 2022.

Mimo to esporterzy nadal pozostawali w lepszej kondycji niż nieeksporterzy. Pod koniec roku wskaźniki dla obu grup wyniosły odpowiednio 51,3 pkt. proc. i 44 pkt. proc., choć różnice między ocenami zmniejszyły się. W ostatnich 10 latach było to średnio 20 punktów, a zatem dwa razy więcej niż obecnie.

3. Główne determinanty ocen przedsiębiorców

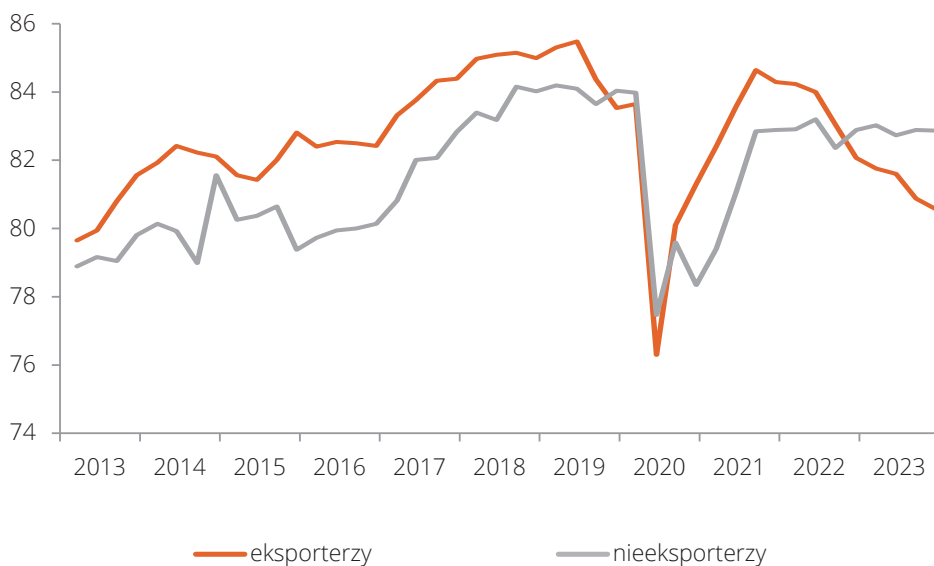
Przedsiębiorcy to bardzo pragmatyczni ludzie, którzy swoje sądy na temat własnego biznesu formułują na podstawie faktów, wynikających z postrzegania tego, jak funkcjonuje ich przedsiębiorstwo w bieżącej sytuacji [Olejniczak-Szuster, 2021, s. 22–25]. Oceny te przeważnie są oparte na wybranych parametrach, ocenianych w danym czasie jako istotne.

3.1. Wykorzystanie zdolności produkcyjnych

Wyniki SM NBP wskazują na postępujące od 2 lat stopniowe obniżanie się wykorzystania zdolności produkcyjnych, szczególnie wyraźne w grupie eksporterów wyspecjalizowanych – rysunek 2. W IV kw. 2023 r. wykorzystanie zdolności produkcyjnych było już tylko nieznacznie niższe niż kwartał wcześniej (o 0,1 pkt proc.), ale o 0,7 pkt proc. niższe niż przed rokiem oraz o 2 pkt proc. niższe niż 2 lata wcześniej.

RYSUNEK 2

Wskaźnik wykorzystania zdolności produkcyjnych

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

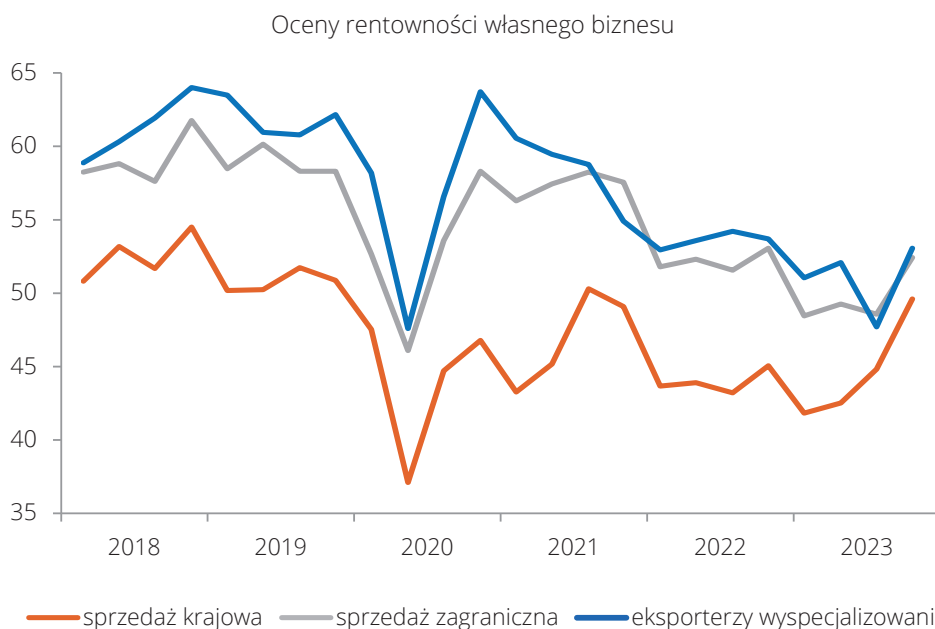
Spadek wykorzystania zdolności produkcyjnych w ujęciu kwartalnym zanotowano szczególnie wśród producentów nietrwałych dóbr konsumpcyjnych, dóbr inwestycyjnych oraz w usługach nierynkowych, natomiast w pozostałych klasach

przedsiębiorstw według przeznaczenia produkcji i usług stopień wykorzystania zdolności produkcyjnych nie zmienił się istotnie.

3.2. Rentowność

Oceny rentowności w 2023 r., zwłaszcza w I połowie tego roku, pogorszały się względem roku 2022. Znacznie silniejsze spadki ocen rentowności odnotowano w przypadku sprzedaży zagranicznej niż krajowej. Mimo iż oceny rentowności eksportu były ciągle wyższe niż sprzedaży krajowej, to różnica w ocenach wyraźnie się zmniejszyła. Udział przedsiębiorstw oceniających rentowność eksportu jako satysfakcjonującą wyniósł na początku roku 48% wobec 51,4% rok wcześniej, na koniec IV kw. 2023 udział ten znowu wzrósł do 52%.

RYSUNEK 3

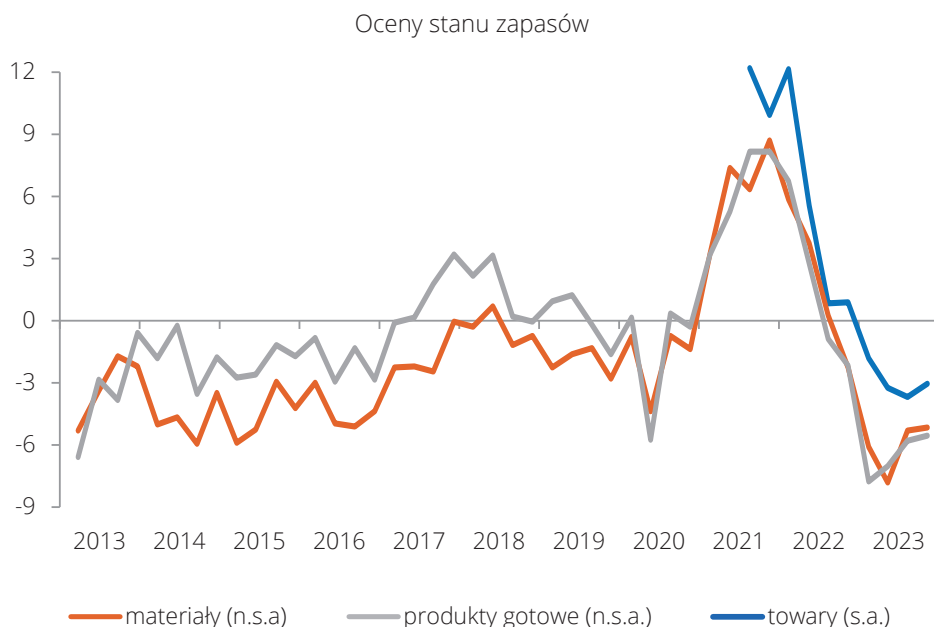
Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

W grupie nieeksporterów rentowność pod koniec roku silnie wzrosła względem poprzedniego roku i w tym okresie była już oceniana jako wyższa niż miało to miejsce rok wcześniej. Udział przedsiębiorstw oceniających rentowność sprzedaży krajowej jako satysfakcjonującą wyniósł na początku roku 41,5% wobec 43,3% rok wcześniej, na koniec IV kw. 2023 udział ten wzrósł do 49,2%.

3.2. Zapasy

Za sprawą pandemii COVID-19, która spowodowała olbrzymie zakłócenia w łańcuchach dostaw, problematyka zapasów w ekonomice przedsiębiorstwa powróciła na czołowe pozycje. Wzrost znaczenia czynników losowych z jednej strony, z drugiej zaś wysoka inflacja sprawiły, iż przedsiębiorcy na powrót w większym stopniu zaczęli przywiązywać wagę do zapasów bezpieczeństwa.

RYSUNEK 4

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

W warunkach osłabienia koniunktury, szczególnie międzynarodowej², złagodzenia napięć w łańcuchach dostaw³ oraz spadających cen dóbr zaopatrzeniowych problem nadmiernych zapasów wyraźnie obniżył się w IV kw. 2023, jednak na tle historycznym wciąż pozostał wysoki. Odsetek firm wskazujących na problem

² Por. np. ostatni raport Banku Światowego [World Bank, 2024].

³ Wskazuje na to m.in. kształtowanie się wskaźnika napięć w globalnych łańcuchach podażyowych – GSCPI [Benigno i in., 2022]. W styczniu 2024 r. funkcjonowanie światowych łańcuchów dostaw zostało jednak ponownie zakłócone w wyniku rebelianckich ataków na statki w rejonie Morza Czerwonego.

z nadmiernym poziomem zapasów produktów gotowych, towarów i materiałów wyniósł w IV kw. 2023 odpowiednio 13,3%, 10,6% oraz 8,8% i był niższy niż przed kwartałem odpowiednio o 0,6, 0,5 oraz 0,9 pkt. %. Można więc ocenić, iż problem ten jest stopniowo rozwiązywany. Wydaje się, że firmy zbytnio nie spieszą się z obniżaniem poziomu zapasów, gdyż niepewność w łańcuchach dostaw ciągle jest wysoka.

Odsetek firm identyfikujących taki problem był szczególnie znaczący w przetwórstwie przemysłowym – 15,3% oraz 12,7% w przypadku zapasów produktów gotowych i materiałów. Na historycznie niskich poziomach ukształtował się natomiast odsetek firm wskazujących na zbyt niski stan zapasów (7,4%, 4,7% oraz 5% odpowiednio w przypadku zapasów produktów gotowych, towarów i materiałów), a problem związany z niewystarczającym stanem zapasów materiałów był wskazywany głównie w budownictwie.

3.3. Inwestycje

W 2023 r. optymizm inwestycyjny przedsiębiorstw był większy. Wydaje się, że kluczowe znaczenie dla decyzji inwestycyjnych w 2023 miały poprawiające się perspektywy popytowe [Fuss, Vermeulen, 2008, s. 2337–2341].

RYSUNEK 5

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

Od czterech kwartałów optymizm inwestycyjny przedsiębiorstw powoli rośnie. Nastroje inwestorów są jednak nadal obniżone na tle danych historycznych. W I kw. 2024 r. wskaźnik OPTIN⁴ wyniósł 34,2%, średnia od 2012 r. wynosi 36,1%. Dane sygnalizują jednocześnie możliwe osłabienie aktywności inwestycyjnej dużych przedsiębiorstw, co jest powiązane z pogorszeniem optymizmu w przedsiębiorstwach publicznych⁵.

Przed realizacją inwestycji powstrzymują firmy głównie obawy o kształtowanie się przyszłego popytu – 24% firm oceniło tę barierę dla inwestycji jako silną, wysokie lub rosnące koszty realizacji inwestycji – 20% oraz niekorzystne otoczenie prawno-podatkowe – 18% wskazań. Na dalszym planie znalazły się trudności związane z finansowaniem inwestycji⁶, wśród których najważniejszą kwestią jest przejściowa, zmniejszona dostępność finansowania z funduszy unijnych – 16% odpowiedzi.

4. Perspektywy rozwoju przedsiębiorstw niefinansowych

4.1. Prognozy sytuacji ogólnej

W 2023 r. wskaźniki prognoz sytuacji ogólnej pozostawały na historycznie niskich poziomach – patrz rysunek 6.

W drugiej połowie roku oceny zaczęły się wyraźnie poprawiać. Wskaźnik kwartalnych prognoz sytuacji s.a. na koniec roku wyniósł +4,2 pkt. proc. wobec +0,2 pkt. proc. kwartał wcześniej i -7,9 pkt. proc. rok wcześniej. Mediana dla całego okresu badania wyniosła +8,3 pkt. proc.; wskaźnik prognoz rocznych s.a. wyniósł pod koniec roku +10 pkt. proc. wobec +9 pkt. proc. kwartał wcześniej i -3,8 pkt. proc. rok wcześniej, mediana wyniosła +11,2 pkt. proc.

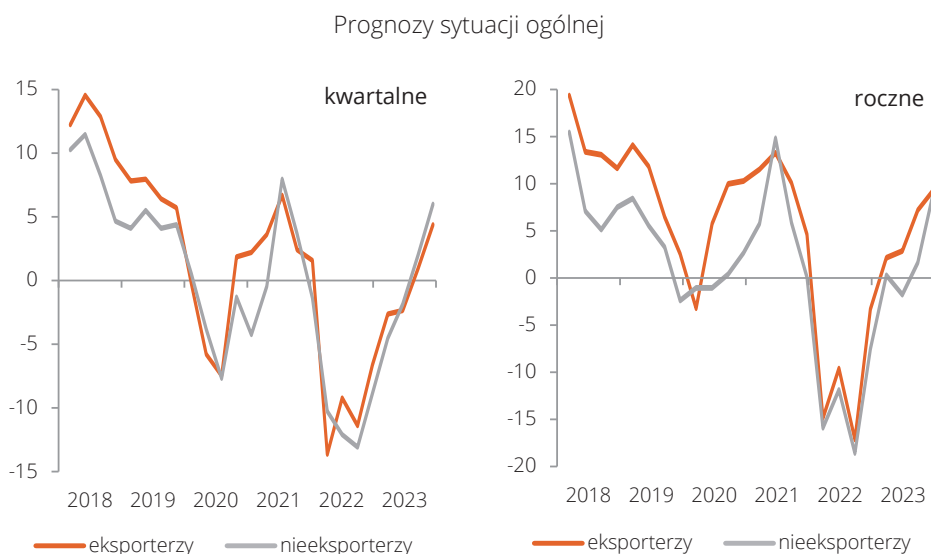
Poprawa ocen była powszechna i dotyczyła zarówno eksporterów, jak i nieeksporterów.

⁴ OPTIN jest wskaźnikiem złożonym i jest mierzony udziałem firm z pozytywnymi prognozami aktywności inwestycyjnej w obszarach nowo planowanych inwestycji, planów kontynuacji zadań inwestycyjnych już rozpoczętych i planowanej zmiany skali nakładów.

⁵ Jednym z możliwych wyjaśnień pogorszenia optymizmu inwestycyjnego w przedsiębiorstwach publicznych jest silna zależność inwestycji przedsiębiorstw publicznych od tzw. cyklu wyborczego [por. np. Li, Lin, Xiu, 2019].

⁶ Również Schoder [2013] wskazuje, że ograniczenia po stronie finansowania są mniej ważne dla inwestycji niż perspektywy popytowe.

RYSUNEK 6

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

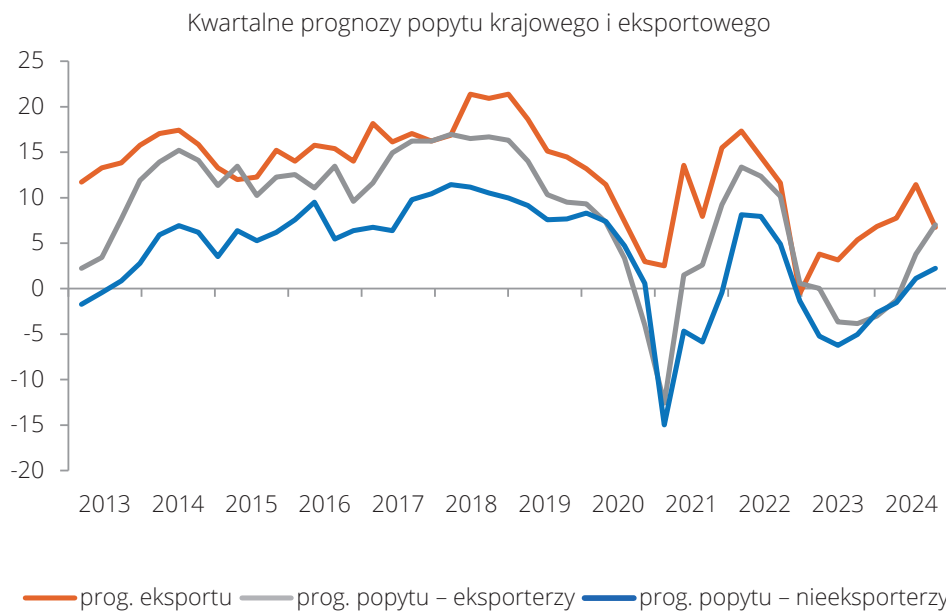
4.2. Prognozy popytu krajowego i eksportowego

Przedsiębiorstwa oczekują w I kw. 2024 r. szybszego wzrostu popytu ogółem, wynikającego z przyspieszenia wzrostu popytu krajowego (patrz rysunek 7). Z kolei wzrost popytu zagranicznego – zgodnie z prognozami firm – osłabnie. Wskaźnik prognoz popytu ogółem wyniósł 5 pkt. proc. – wzrost o 2,3 pkt. proc. kw/kw, a wskaźnik prognoz eksportu osiągnął 7,1 pkt. proc. – spadek o 4,1 pkt. proc. kw/kw. Szczególnie wyraźną poprawę prognoz popytu odnotowano w usługach biznesowych oraz w budownictwie.

Na oczekiwane osłabienie eksportu wskazywali w szczególności eksporterzy wyspecjalizowani w przetwórstwie przemysłowym, prawdopodobnie w związku z utrzymującą się dekonjunkturą w tym sektorze w części gospodarek europejskich, a zwłaszcza u naszego głównego partnera – w gospodarce niemieckiej.

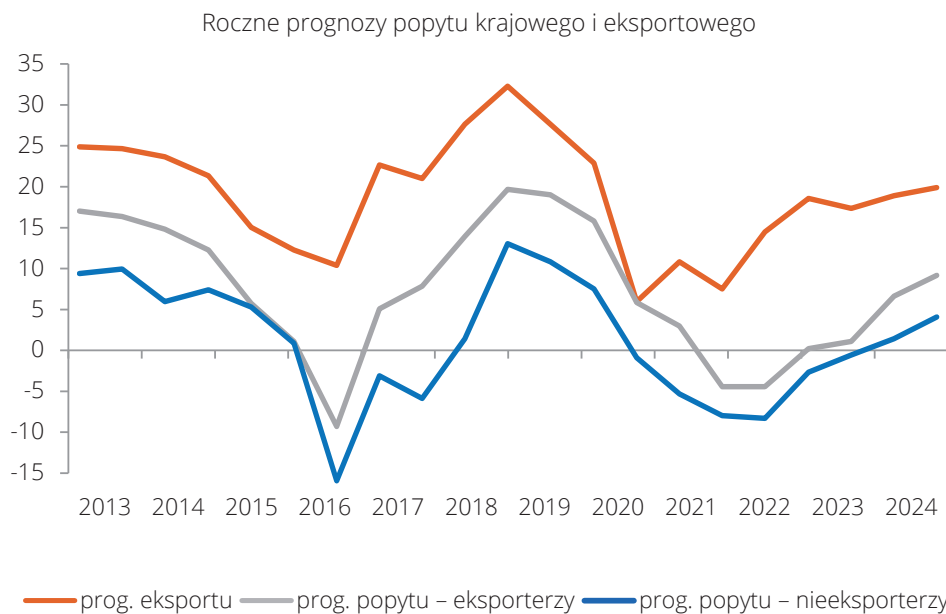
W perspektywie rocznej przedsiębiorstwa oczekują ożywienia popytu, generowanego przez wyższe zapotrzebowanie zagraniczne przy umiarkowanym wzroście popytu krajowego (rysunek 8). Wskaźnik prognoz popytu ogółem wyniósł 8 pkt. proc. – wzrost o 2,8 pkt. proc. kw/kw, a wskaźnik prognoz eksportu osiągnął 21 pkt. proc. – wzrost o 0,9 pkt. proc. kw/kw.

RYSUNEK 7

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

RYSUNEK 8

Źródło: [Szybki Monitoring NBP, 2024].

Wzrost popytu oczekiwany jest w zdecydowanej większości branż, z wyjątkiem energetyki, choć siła jego prognozowanego ożywienia jest wyraźnie zróżnicowana. Najkorzystniejsze prognozy popytu występują w przedsiębiorstwach świadczących usługi nierynkowe oraz wśród producentów nietrwałych dóbr konsumpcyjnych.

Natomiast prognozy eksportu wskazują na zbliżoną skalę jego oczekiwanego ożywienia w większości wyróżnionych klas przedsiębiorstw. Wyjątek stanowią producenci trwałych dóbr konsumpcyjnych oraz inwestycyjnych, formułujący wyraźnie niższe prognozy sprzedaży zagranicznej.

5. Podsumowanie

Zaprezentowany obraz sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w 2023 roku nie jest do końca jednoznaczny. W opinii autora może jednak zostać uznany za pozwalający na optymizm w ocenie biznesu w Polsce⁷. Cały czas należy pamiętać, iż jest to obraz subiektywny. Niemniej jednak uwidocznione tendencje do występowania istotnych charakterystyk, takich jak stopień wykorzystania mocy produkcyjnych, rentowność, poziom zapasów oraz nastawienie inwestycyjne w roku 2023, są jednoznacznie pozytywne. Wszystko to pozwala stwierdzić, iż sformułowana we wstępie hipoteza została zweryfikowana pozytywnie.

Ponadto analiza odpowiedzi ankietowanych pozwala stwierdzić, iż przedsiębiorstwa oczekują wyraźnie szybszego wzrostu popytu w roku 2024. Poza zaprezentowanymi charakterystykami, na podkreślenie zasługuje także fakt, iż w roku 2023 obniżyło się zapotrzebowanie przedsiębiorstw na finansowanie bankowe, zaś dostępność kredytu wzrosła⁸.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty oraz aspekty, można stwierdzić, iż sektor przedsiębiorstw w Polsce w 2023 funkcjonował na zdrowych fundamentach i dobrze radził sobie z trudnymi wyzwaniami. Wszystko to pozwala na optymizm w rysowaniu jego perspektyw jako miejsca realizacji przedsiębiorczych i innowacyjnych aktywności w roku 2024, pamiętając jednocześnie, że lista ryzyk i zagrożeń jest ciągle długa.

⁷ Ten względny optymizm przedsiębiorców jest nieco osłabiany za sprawą wyzwań z obszaru HR. Niedawne badanie przedsiębiorstw przeprowadzone przez PFHR i Konfederację Lewiatan pokazuje, iż największymi wyzwaniami firm w 2024 będą rosnące koszty zatrudnienia (67 proc. wskazań) i trudności z pozyskaniem pracowników (55 proc. wskazań) [Błaszczak, 2024].

⁸ W świetle badania von Schweinitza kształtowanie się popytu na kredyt wśród przedsiębiorstw jest ważniejsze w fazie ekspansji cyklu koniunkturalnego, podczas gdy kształtowanie się podaży kredytu dla przedsiębiorstw – w fazie recesji [von Schweinitz, 2023].

Literatura

- Benigno G., di Giovanni J., Groen J.J.J., Noble A.I., 2022, *The GSCPI: A New Barometer of Global Supply Chain Pressures*, Staff Reports 1017, Federal Reserve Bank of New York, <https://www.newyorkfed.org/research/policy/gscpi#/overview> [data dostępu: 2.06.2024].
- Błaszczak A., *Firmy liczą na ożywienie, ale widzą sporo wyzwań*, <https://www.rp.pl/rynek-pracy/art39734911-firmy-licza-na-ozywienie-ale-widza-sporo-wyzwan> [data dostępu: 2.06.2024].
- Fuss C., Vermeulen P., 2008, *Firms' investment decisions in response to demand and price uncertainty*, "Applied Economics", vol. 40(18), s. 2337–2351, DOI: 10.1080/00036840600959909
- Góralczyk B., 2023, *Pan zagłada, książka i myśl Nouruela Roubiniego*, „Obserwator Finansowy”, sierpień–październik, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/pan-zaglada-ksiazka-i-mysl-nouruela-roubiniego/> [data dostępu: 2.06.2024].
- Górka J., 2023, *Mocna Polska, silny złoty*, „Obserwator Finansowy”, sierpień–październik.
- Grabowska M., Otolá I., 2022, *Reorientacja struktur i modeli biznesu przedsiębiorstw wysokiego wzrostu w czasie pandemii COVID-19*, „Przegląd Organizacji”, nr 7, s. 3–10.
- Li Q., Lin C., Xu L., 2020, *Political Investment Cycles of State-Owned Enterprises*, "The Review of Financial Studies", vol. 33(7), s. 3088–3129, DOI: 10.1093/rfs/hhz090.
- Mellor R.B., Coulton G., Chick A., Bifulco A., Mellor N., Fisher A., 2011, *Przedsiębiorczość*, PWE, Warszawa.
- Noga A., 2009, *Teorie przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Olejniczak-Szuster K., 2021, *Przedsiębiorca społecznie odpowiedzialny – motywy i strategie działania w dobie pandemii COVID-19*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- Otoczenie współczesnych organizacji – szanse i wyzwania nowej normalności gospodarczej*, 2023, Puto A. (red.), Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- Podstawy nauki o przedsiębiorstwie*, 2003, Lichtarski J. (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Schoder C., 2013, *Credit vs. demand constraints: The determinants of US firm-level investment over the business cycles from 1977 to 2011*, "The North American Journal of Economics and Finance", vol. 26, s. 1–27, DOI: 10.1016/j.najef.2013.04.002.
- Sopińska, A., 2022, *Percepcja otoczenia zewnętrznego a strategia innowacji przedsiębiorstwa*, „Przegląd Organizacji”, nr 12, s. 3–11.
- Szybki Monitoring NBP – Analiza sektora przedsiębiorstw*, 2022, nr 4 (październik), https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/01/raport_4_kw_2022.pdf [data dostępu: 2.06.2024].
- Wnorowski H., 2011, *Instytucjonalne uwarunkowania działalności przedsiębiorstw w krajach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.

- Wnorowski H., Niklińska N., 2020, *Wieloaspektowy wymiar cen w gospodarce współczesnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- von Schweinitz G., 2023, *The importance of credit demand for business cycle dynamics*, "IWH Discussion Papers", nr 21, https://gvschweinitz.org/pdf/publication/Schweinitz_23_The%20importance%20of%20credit%20demand%20for%20business%20cycle%20dynamics.pdf [data dostępu: 2.06.2024].
- World Bank, 2024, *Global Economic Prospects*, January 2024, World Bank, Washington, <http://hdl.handle.net/10986/40715> [data dostępu: 2.06.2024].